

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

An Ardteistiméireacht 2018

Scéim Mharcála

GAEILGE

Ardleibhéal

Nóta do mhúinteoirí agus do scoláirí faoi úsáid na scéimeanna marcála foilsithe

Níl na scéimeanna marcála a fhoilsíonn Coimisiún na Scrúduithe Stáit ceaptha lena n-úsáid mar cháipéisí astu féin. Is áis riachtanach iad ag scrúdaitheoirí a théann faoi oiliúint i léirléamh agus i gcur i bhfeidhm ceart na scéime. Mar chuid den oiliúint sin, as measc rudaí eile, déantar samplaí d'obair na scoláirí a mharcáil agus déantar plé ar na marcanna a bhronntar, mar mhaithe le cur i bhfeidhm ceart na scéime a shoiléiriú. Déanann Scrúdaitheoirí Comhairleacha monatóireacht ar obair na scrúdaitheoirí ina dhiaidh sin le cinntiú go gcuirtear an scéim mharcála i bhfeidhm go comhleanúnach agus go beacht. Bíonn an Príomhscrúdaitheoir i bhfeighil an phróisis agus is gnách go mbíonn Príomhscrúdaitheoir Comhairleach ag cuidiú leis. Is é an Príomhscrúdaitheoir an t-údarás deiridh i dtaca le cé acu a cuireadh an scéim mharcála i bhfeidhm i gceart ar aon phíosa d'obair iarrthóra nó nár cuireadh.

Is cáipéisí oibre na scéimeanna marcála. Cé go n-ullmhaítear dréachtscéim mharcála roimh an scrúdú, ní chuirtear bailchríoch uirthi go dtí go gcuireann scrúdaitheoirí i bhfeidhm ar obair iarrthóirí í agus go dtí go mbailítear agus go meastar an t-aiseolas ó na scrúdaitheoirí uile, i bhfianaise raon iomlán na bhfreagraí a thug na hiarrthóirí, leibhéal foriomlán deacrachta an scrúdaithe agus an ghá le comhleanúnachas caighdeán a choimeád ó bhliain go bliain. Is éard atá sa cháipéis fhoilsithe seo ná an scéim chríochnaithe mar a cuireadh i bhfeidhm ar obair na n-iarrthóirí uile í.

Is cóir a nótáil i gcás scéimeanna ina bhfuil freagraí nó réitigh eiseamláireacha nach bhfuil sé i gceist a chur in iúl go bhfuil na freagraí ná na réitigh sin uileghabhálach. D'fhéadfadh sé go bhfuil leaganacha éagsúla nó malartacha ann a bheadh inghlactha freisin. Ní mór do na scrúdaitheoirí tuilleanas gach freagra a mheas agus téann siad i gcomhairle lena Scrúdaitheoirí Comhairleacha nuair a bhíonn amhras orthu.

Scéimeanna Marcála san am atá le teacht

Ní cóir talamh slán a dhéanamh d'aon rud a bhaineann le scéimeanna marcála san am atá le teacht bunaithe ar scéimeanna a bhí ann cheana. Cé go mbíonn na bunphrionsabail mheasúnachta mar an gcéanna, is féidir go mbeadh athrú ar shonraí marcála cineál áirithe ceiste i gcomhthéacs na páirte a bheadh ag an gceist sin sa scrúdú foriomlán bliain áirithe ar bith. Bíonn sé de fhreagracht ar an bPríomhscrúdaitheoir bliain áirithe ar bith a dhéanamh amach cén tslí is fearr a chinnteoidh go measfar obair na n-iarrthóirí go cothrom agus go cruinn, agus go gcoimeádfar caighdeán comhleanúnach measúnachta ó bhliain go bliain. Dá réir sin, d'fhéadfadh gnéithe de struchtúr, de mhionsonraí agus de chur i bhfeidhm na scéime marcála in ábhar áirithe athrú ó bhliain go bliain gan rabhadh.

Páipéar I (160 marc)

Cuid I: An Chluastuisicint (60 marc)

(i)	Tuisicint	= 60 marc
(ii)	Cumas Gaeilge	- (0-3) marc
(iii)	Iomlán	=

Cuid A: 18 marc (Eolas)

Fógra 1: $2 \text{ mharc} \times 5 = 10 \text{ marc}$

Fógra 2: $2 \text{ mharc} \times 4 = 8 \text{ marc}$

$10 + 8 = \underline{18 \text{ marc}}$

Cuid B: 28 marc (Eolas)

Comhrá 1: $2 \text{ mharc} \times 7 = 14 \text{ mharc}$

Comhrá 2: $2 \text{ mharc} \times 7 = 14 \text{ mharc}$

$14 + 14 = \underline{28 \text{ marc}}$

Cuid C: 14 mharc (Eolas)

Píosa 1: $2 \text{ mharc} \times 4 = 8 \text{ marc}$

Píosa 2: $2 \text{ mharc} \times 3 = 6 \text{ mharc}$

$8 + 6 = \underline{14 \text{ mharc}}$

Bainfear ó 0 go 3 ar chaighdeán na Gaeilge.

Téipscript

Cuid A

Fógra 1 (Canúint Uladh)

Seo fógra ón Roinn Cultúir, Oidhreacht agus Gaeltachta. Beidh Oíche Chultúir na bliana seo ar siúl Dé hAoine seo chugainn, an t-aonú lá is fiche de Mheán Fómhair. Eagrófar imeachtaí cultúrtha ó cheann ceann na tíre an oíche sin chun deis a thabhairt do phobal na hÉireann saibhreas cultúrtha na tíre a bhlaiseadh. Anseo i mBaile na hInse, beidh sraith imeachtaí ar siúl in ionad cultúir an bhaile. Tosóidh ceolchoirm mhór ar a seacht a chlog. Beidh ceol beo, damhsa agus amhránaíocht ar siúl le linn na ceolchoirme. Chomh maith leis sin, beidh an file áitiúil, Liam de Brún, ag léamh a chuid filíochta sa léachtlan. Cuirfear deireadh leis na himeachtaí le céilí mór a thosóidh ar leath i ndiaidh a naoi. Bígí linn.

Fógra 2 (Canúint Chonnacht)

Seo fógra ó Chumann Drámaíochta Ráth Chairn, Contae na Mí. Cuirfidh Cumann Drámaíochta Ráth Chairn dráma na Nollag ar stáitse san ionad pobail ar feadh ceithre oíche ón séú lá déag go dtí an naoú lá déag de mhí na Nollag. Tosóidh an dráma gach oíche ar leathuair tar éis a hocht. Tabharfar an t-airgead ar fad a bhaileofar don bhunscoil áitiúil. Bhí stoirm uafásach ann le déanaí a rinne a lán damáiste sa cheantar. Séideadh an díon de halla na bunscoile. Thosaigh an obair dheisiúcháin ar an díon Dé Luain seo caite. Cosnóidh an obair dheisiúcháin sin €80 000. Tá na ticéid don dráma ar díol in oifig na bunscoile agus sa siopa i lár an bhaile.

Cuid B

Comhrá 1 (Canúint na Mumhan)

An Chéad Mhír

Tomás: Haigh, a Orla. Conas atá tú?

Orla: Ó, a Thomáis, tá deifir orm. Táim i mo bhall den ghrúpa scoile ‘Lámh Chúnta’ agus tá gradam le bronnadh ar an ngrúpa ag ócáid speisialta a bheidh ar siúl i leabharlann na scoile anocht.

Tomás: Cé a bhronnfaidh an gradam oraibh?

Orla: An tAire Leanaí agus Gnóthaí Óige.

Tomás: Ó, go maith. Conas a thuill sibh an gradam sin?

Orla: Bhí dhá aidhm againn – ceangal a dhéanamh idir an scoil agus grúpaí sa phobal áitiúil, agus cur le tuiscint na scoláirí ar chúrsaí sóisialta. D’éirigh linn an dá aidhm sin a bhaint amach.

Tomás: Maith sibh. Cé leis a raibh sibh ag plé sa phobal?

Orla: Sa chéad téarma, bhíomar ag obair le hÁras na Seandaoine. Théadh grúpa scoláirí go hÁras na Seandaoine uair sa tseachtain. Bhídís ag seinm ceoil nó ag canadh amhrán do na daoine ann.

Tomás: Ba dheas an rud é a bheith i gcomhlúadar na seandaoine, a Orla.

An Dara Mír

Orla: Chomh maith leis sin, a Thomáis, bhí baint ag an scoil leis an gcraobh áitiúil den eagraíocht Focus Ireland. Tá tuiscint níos fearr ag na scoláirí anois ar dhaoine atá gan dídean.

Tomás: Bíonn cuid mhór cainte sna meáin faoi dhaoine gan dídean na laethanta seo. Cad a rinne an grúpa ‘Lámh Chúnta’ chun na scoláirí a chur ar an eolas faoi sin?

Orla: Bhí lá eolais againn sa scoil i mí an Mhárta. Labhair aoichainteoir ó Focus Ireland leis na scoláirí.

Tomás: Cad iad na pointí a luaigh an t-aoichainteoir leis na scoláirí?

Orla: Mhínigh sé na cúiseanna a mbíonn daoine áirithe gan dídean, an saghas saoil a bhíonn ag daoine gan dídean, agus na seirbhísí a chuireann Focus Ireland ar fáil do dhaoine gan dídean.

Tomás: Tá ionad lae ag Focus Ireland díreach trasna ón scoil. An mbíonn scoláirí ag cabhrú go deonach san ionad lae sin?

Orla: Bíonn, cinnte. Bíonn grúpa scoláirí, mise ina measc, ag obair san ionad lae ar feadh dhá uair a chloig gach Satharn. Bímid ag ullmhú beartáin bhia do na daoine a bhuaileann isteach ann.

Tomás: Ní neart go cur le chéile, a deir an seanfhocal, a Orla, agus is fíor é sin i gcás na scoláirí i do scoilse.

Orla: Is fíor cinnte. Ach caithfidh mé brostú.

Tomás: Bain taitneamh as an oíche, a Orla.

Comhrá a Dó (Canúint Chonnacht)

An Chéad Mhír

Sorcha: Ní raibh tú ar scoil inné, Jakub. An raibh tú tinn?

Jakub: Ní raibh in aon chor, a Shorcha. Bhí mé thuas san Ionad Comhdhála i mBaile Átha Cliath ag searmanas speisialta.

Sorcha: Cén searmanas a bhí ar siúl ansin?

Jakub: Bronnadh saoránacht na hÉireann orm féin agus ar mo theaghlach.

Sorcha: Comhghairdeas leat. Lá mór duit féin agus do do theaghlach ba ea é.

Jakub: Lá mór cinnte, a Shorcha. Bhíomar ag tnúth leis le fada.

- Sorcha:** Cathain a tháinig sibh go hÉirinn den chéad uair?
- Jakub:** Tháinig an teaghlach go léir anseo sa bhliain 2011.
- Sorcha:** Cén fáth ar tháinig sibh go hÉirinn?
- Jakub:** Chaill Daid a phost i Vársá agus shocraigh mo thuismitheoirí teacht anseo ag lorg oibre.
- Sorcha:** An bhfuil post maith ag d’athair in Éirinn anois?
- Jakub:** Tá, cinnte. Tá sé ag obair mar shiúinéir agus tá tuarastal maith aige.
- Sorcha:** Tá go leor deiseanna fostaíochta ann do shiúinéirí in Éirinn na laethanta seo mar tá borradh faoi thionscal na tógála arís. Cén post atá ag do mháthair?
- Jakub:** Is altra í san ospidéal i gCaisleán an Bharraigh. Táimid ar fad sona sásta anseo.
- An Dara Mír**
- Sorcha:** Tá spéis agatsa sa Ghaeilge, Jakub, nach bhfuil?
- Jakub:** Is aoibhinn liom an Ghaeilge. Chaith mé trí seachtaine i gcoláiste samhraidh ar Oileán Acla i mí Iúil seo caite.
- Sorcha:** Agus an imríonn tú cluichí Gaelacha freisin?
- Jakub:** Imrím iománaíocht le foireann na sinsear ar scoil.
- Sorcha:** Is ball de náisiún na hÉireann thú gan aon dabht.
- Jakub:** Ach fanfaidh cuid de mo chroí sa Pholainn i gcónaí.
- Sorcha:** Féach ar an bhfógra seo, Jakub. Beidh Féile Ilchultúrtha ar siúl Dé Domhnaigh seo chugainn i halla an bhaile. Ar mhaith leat dul ann?
- Jakub:** Ba mhaith, cinnte.
- Sorcha:** Táim féin ag tnúth go mór leis. Gheobhaidh mé eolas ann faoi nósanna maireachtála na bpobal éagsúil atá sa tír seo anois.

Cuid C

Píosa 1 (Canúint Uladh)

Thug Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath onóir speisialta anuraidh do bhean as Gaeltacht Thír Chonaill. Ainmníodh foirgneamh na ríomhaireachta ar champas na hollscoile i gcuimhne ar Chaitlín Nic an Ultaigh mar aitheantas ar a cuid oibre i saol na ríomhaireachta. Rugadh Caitlín i nGaeltacht Thír Chonaill sa bhliain 1921. Chuaigh sí féin agus a muintir ar imirce go Meiriceá nuair a bhí sí trí bliana d’aois. Rinne sí céim sa Mhata ar an ollscoil agus ina dhiaidh sin, d’oibrigh sí le comhlachtaí ríomhaireachta. Bhain Caitlín cáil amach sa bhliain 1946 nuair a bhí sí ina ríomhchláraitheoir ar an chéad ríomhaire digiteach leictreonach i Meiriceá.

Píosa 2 (Canúint na Mumhan)

Bronnadh teastas sa Ghaeilge Ghairmiúil ar an Taoiseach, Leo Varadkar, ag ócáid speisialta i dTeach an Ardmhéara i mBaile Átha Cliath ar an seachtú lá de Mheán Fómhair anuraidh. Rinne Leo Varadkar an cúrsa seo le Gaelchultúr. Thug an cúrsa deis dó feabhas a chur ar a chuid Gaeilge labhartha. D'fhreastail sé ar rang uair amháin sa tseachtain agus rinne sé ceachtanna ar líne. Bhí scrúdú cainte le déanamh aige ag deireadh an chúrsa. Ba é Rónán Ó Domhnaill, an Coimisinéir Teanga, a bhronn na teastais ar an rang.

CUID A (18 marc)

FÓGRA A hAON (10 marc)

1. (a) Cén dáta a bheidh Oíche Chultúir na bliana seo ar siúl? **2 marc**

An t-aonú lá is fiche de Mheán Fómhair = 2 marc
Aonú lá is fiche de Mheán Fómhair = 2 marc
21 Meán Fómhair = 2 marc
21/9 = 2 marc
- (b) Cén deis a thugann Oíche Chultúir do phobal na hÉireann? **2 marc**

Saibhreas cultúrtha na tíre a bhlaiseadh = 2 marc
Cultúr na tíre a bhlaiseadh = 2 marc
2. (a) Scríobh síos pointe **amháin** eolais faoin gceolchoirm mhór a bheidh ar siúl san ionad cultúir i mBaile na hInse. **2 marc**

Tosóidh sí ar a seacht (a chlog) = 2 marc
(Beidh) ceol beo (ar siúl le linn na ceolchoirme) = 2 marc
(Beidh) ceol (ar siúl le linn na ceolchoirme) = 2 marc
(Beidh) damhsa (ar siúl le linn na ceolchoirme) = 2 marc
(Beidh) amhránaíocht (ar siúl le linn na ceolchoirme) = 2 marc
- (b) Cé hé Liam de Brún? **2 marc**

File áitiúil = 2 marc
File = 2 marc
Beidh an file áitiúil, Liam de Brún, ag léamh a chuid filíochta sa léachtlan = 2 marc
3. Conas a chuirfear deireadh leis na himeachtaí? **2 marc**

(Le) céilí mór = 2 marc
(Le) céilí = 2 marc

FÓGRA A DÓ (8 marc)

1. (a) Cén cumann drámaíochta a chuirfidh dráma na Nollag ar stáitse? **2 mharc**
(Cumann drámaíochta) Ráth Chairn = 2 mharc
- (b) Cén t-am a thosóidh an dráma gach oíche? **2 mharc**
Leathuair tar éis a hocht = 2 mharc
8.30 (i.n.) = 2 mharc
2. Cén damáiste a rinneadh don bhunscoil le linn na stoirme? **2 mharc**
Séideadh an díon de halla na bunscoile = 2 mharc
Séideadh an díon den halla = 2 mharc
Séideadh an díon de = 1 mharc
Séideadh an díon den bhunscoil = 1 mharc
Séideadh an díon den scoil = 1 mharc
3. Cad a thosaigh Dé Luain seo caite? **2 mharc**
An obair dheisiúcháin = 2 mharc
Deisiúchán dín = 2 mharc
Deisiúchán = 2 mharc
Obair = 1 mharc

CUID B (28 marc)

COMHRÁ A hAON (14 mharc)

An Chéad Mhír

1. (a) Tá Orla ina ball de ghrúpa scoile áirithe. Cén t-ainm atá ar an ngrúpa scoile sin? **2 mharc**
Lámh Chúnta = 2 mharc
- (b) Cé a bhronnfaidh an gradam ar an ngrúpa scoile sin anocht? **2 mharc**
An tAire Leanaí agus Gnóthaí Óige = 2 mharc
An tAire Leanaí = 2 mharc
An tAire Gnóthaí Óige = 2 mharc
An tAire = 1 mharc
2. Scríobh síos an **dá** aidhm a bhí ag an ngrúpa scoile sin. **2 mharc + 2 mharc**
(i) Ceangal a dhéanamh idir an scoil agus grúpaí sa phobal (áitiúil) = 2 mharc
Ceangal a dhéanamh idir an scoil agus grúpaí áitiúla = 2 mharc
Ceangal le grúpaí sa phobal = 2 mharc

agus

- (ii) Cur le tuiscint na scoláirí ar chúrsaí sóisialta = 2 mharc
- Cur le feasacht na scoláirí ar chúrsaí sóisialta = 2 mharc
- Ag cuidiú le seandaoine = 1 mharc
- Ag cuidiú le Focus Ireland = 1 mharc

An Dara Mír

1. Scríobh síos pointe **amháin** eolais a luaigh an t-aoichainteoir ó Focus Ireland leis na scoláirí. **2 mharc**

Na cúiseanna a mbíonn daoine (áirithe) gan dídean = 2 mharc
An saghas saoil a bhíonn ag daoine gan dídean = 2 mharc
An saol a bhíonn ag daoine gan dídean = 2 mharc
Na seirbhísí a chuireann Focus Ireland ar fáil do dhaoine gan dídean = 2 mharc
Na seirbhísí a chuireann Focus Ireland ar fáil (do dhaoine) = 1 mharc

2. Cén obair a dhéanann Orla agus na scoláirí eile san ionad lae gach Satharn? **2 mharc**

Ag ullmhú beartáin bhia do na daoine (a bhuaileann isteach ann) = 2 mharc
Ag obair go deonach = 2 mharc
Obair dheonach = 2 mharc
Ag cabhrú go deonach = 2 mharc

3. Cén seanfhocal atá fíor i gcás na scoláirí i scoil Orla, dar le Tomás? **2 mharc**

Ní neart go cur le chéile = 2 mharc

COMHRÁ A DÓ (14 mharc)

An Chéad Mhír

1. (a) Cén áit i mBaile Átha Cliath a raibh an searmanas speisialta ar siúl? **2 mharc**

(San) Ionad Comhdhála = 2 mharc

- (b) Cad a bronnadh ar Jakub agus ar a theaghlach ag an searmanas speisialta sin?

2 mharc

Saoránacht (na hÉireann) = 2 mharc

2. Cén fáth ar shocraigh tuismitheoirí Jakub teacht go hÉirinn, dar leis féin? **2 mharc**

Chaill a Dhaid a phost (i Vársá) = 2 mharc
(Shocraigh a thuismitheoirí teacht anseo) ag lorg oibre = 2 mharc
Ag obair = 2 mharc
Poist/obair/jabanna = 2 mharc

3. Cén fáth a bhfuil go leor deiseanna fostaíochta ann do shiúinéirí in Éirinn na laethanta seo, dar le Sorcha? **2 mharc**

Tá borradh faoi thionscal na tógála = 2 mharc
Tá borradh faoin tógáil = 2 mharc

An Dara Mír

1. Cá raibh an coláiste samhraidh inar chaith Jakub trí seachtaine i mí Iúil seo caite? **2 mharc**
Ar Oileán Acla = 2 mharc
Acaill = 2 mharc
2. Cad a bheidh ar siúl i halla an bhaile Dé Domhnaigh seo chugainn? **2 mharc**
Féile Ilchultúrtha = 2 mharc
Féile = 1 mharc
Féile chultúrtha = 1 mharc
3. Cén t-eolas a gheobhaidh Sorcha ag an ócáid sin i halla an bhaile? **2 mharc**
Nósanna maireachtála na bpobal éagsúil (atá sa tír seo) = 2 mharc
Nósanna na bpobal = 1 mharc
Nósanna sa tír seo = 1 mharc

CUID C (14 mharc)

PÍOSA A hAON (8 marc)

1. (a) Cén ollscoil a thug onóir speisialta do bhean as Gaeltacht Thír Chonaill anuraidh? **2 mharc**
(Ollscoil) Chathair Bhaile Átha Cliath = 2 mharc
(b) Cén foirgneamh ar champas na hollscoile a ainmníodh i gcuimhne ar Chaitlín Nic an Ultaigh? **2 mharc**
(Foirgneamh) na ríomhaireachta = 2 mharc
(Foirgneamh) na ríomhairí = 2 mharc
2. Cad a rinne Caitlín agus a muintir nuair a bhí sí trí bliana d'aois? **2 mharc**
Chuaigh siad ar imirce go Meiriceá = 2 mharc
Imirce go Meiriceá = 2 mharc
Chuaigh siad ar imirce = 2 mharc
Chuaigh siad go Meiriceá = 2 mharc
3. Conas a bhain Caitlín cáil amach sa bhliain 1946? **2 mharc**
Bhí sí ina ríomhchláraitheoir ar an gcéad ríomhaire digiteach leictreonach = 2 mharc
Bhí sí ina ríomhchláraitheoir ar an gcéad ríomhaire digiteach = 2 mharc
Bhí sí ina ríomhchláraitheoir ar an gcéad ríomhaire leictreonach = 2 mharc
Bhí sí ina ríomhchláraitheoir = 1 mharc
Bhí sí ag obair ar an gcéad ríomhaire digiteach = 1 mharc
Bhí sí ag obair ar an gcéad ríomhaire leictreonach = 1 mharc

PÍOSA A DÓ (6 mharc)

1. Cad a bronnadh ar an Taoiseach, Leo Varadkar, ag an ócáid speisialta i dTeach an Ardmhéara? **2 mharc**
Teastas sa Ghaeilge Ghairmiúil = 2 mharc
Teastas sa Ghaeilge = 2 mharc
Teastas = 1 mharc
2. Cén deis a thug an cúrsa seo do Leo Varadkar? **2 mharc**
Feabhas a chur ar a chuid Gaeilge labhartha = 2 mharc
Feabhas a chur ar a chuid Gaeilge = 2 mharc
3. Cén post atá ag Rónán Ó Domhnaill? **2 mharc**
Coimisinéir Teanga = 2 mharc

Léirigh na marcanna mar seo ar chlúdach na Cluastuisceana:

<i>Don Scrúdaitheoir</i>	
Cuid I: Cluastuisceint	
Na hIomláin	
Cuid A, Fógra 1	10 marc
Cuid A, Fógra 2	8 marc
Cuid B, Comhrá 1	14 mharc
Cuid B, Comhrá 2	14 mharc
Cuid C, Píosa 1	8 marc
Cuid C, Píosa 2	6 mharc
Iomlán	60 marc

Eolas (60 marc)	
Gaeilge - (0-3)	
Móriomlán	

Cuid II:

CEAPADÓIREACHT

100 marc

3 Roinn ar an bpáipéar scrúdaithe

- A. Aiste **nó** Alt Nuachtáin / Irise
- B. Scéal
- C. Díospóireacht / Óráid

An Mharcáil:

Iarracht iomlán = 500 – 600 focal (an treoir ar an bpáipéar scrúdaithe), an t-ábhar ad rem agus bunaithe ar an teideal a roghnaíonn an t-iarrthóir.

Stíl chuí scríbhneoireachta = **5** mharc

Ionramháil Ábhair = **15** mharc

Cumas Gaeilge = **80** marc

3 chéim sa mharcáil:

Cé go bhfuil trí roinn (Stíl, Ionramháil Ábhair agus Cumas Gaeilge) i gceist, moltar measúnú a dhéanamh ar iarracht an iarrthóra **mar aonad**.

An Measúnú	An iarracht a mheas mar aonad - Cad is fiú an iarracht cheapadóireachta ó thaobh catagóire de?
An Aicme sa chatagóir	Socraigh an aicme cheart sa chatagóir: ard / meánach / íseal
An Marc	Roghnaigh an marc cuí a fhreagraíonn don aicme sin.

Caithfidh an Scrúdaitheoir an marc a bhronntar as 5 (Stíl), an marc a bhronntar as 15 (Ábhar) agus an marc a bhronntar as 80 (Gaeilge) a thaispeáint go soiléir ag bun na hiarrachta cheapadóireachta.

Stíl (5) =

Ábhar (15) =

Gaeilge (80) = _____

CII (100) =

Gnéithe a bhaineann leis an marcáil

Stíl chuí scríbhneoireachta (5 mharc):

Stíl (5 mharc) = 5 mharc sa chás go bhfuil an stíl chuí scríbhneoireachta in úsáid - má roghnaítear B (a), ní mór don iarrthóir **Scéal** a scríobh agus ní cheadaítear **Aiste** nó **Díospóireacht** srl. Sa chás go scríobhtar **Aiste** srl. agus teideal an scéil leis, an marc cuí ná Stíl (5) = 0.

Smaoinigh nach mbaineann an marc ar Stíl le caighdeán nó le cáilíocht na hiarrachta. Déantar é seo a mheas faoi Ábhar (15 mharc).

Ionramháil Ábhair (15 mharc):

Tuairimí, smaointe, insint, eachtraí, imeachtaí, eolas, faisnéis **a bhaineann le hábhar theideal na ceapadóireachta.**

Aicme	Marc
Ionramháil shármhaith (smaointe fairsinge, samhlaíocht neamhghnách)	13, 14, 15
Ionramháil an-mhaith	11, 12
Ionramháil mhaith	9, 10
Ionramháil mheasartha	6, 7, 8
Ionramháil lag / bhearnach	3, 4, 5
Ionramháil an-lag (easnamhach)	0, 1, 2

Ba cheart an ionramháil ábhair a mheas agus tagairt á déanamh do Chumas na Gaeilge. Ó tharla gurb í an teanga an chóir iompair atá ag na smaointe, bíonn coibhneas i gcónaí idir an Cumas Gaeilge agus Ionramháil an Ábhair. Má bhíonn an chóir iompair lag ní féidir na smaointe a chur i láthair go héifeachtach. Bíonn sé deacair na smaointe a aimsiú má bhíonn an Ghaeilge lag nó bearnach. Is í an mháistreacht ar an teanga leis na smaointe a ionramháil an ghné den scríbhneoireacht is tábhachtaí agus an cheapadóireacht á marcáil.

Cumas Gaeilge (80 marc)

- (i) Fairsinge agus Saibhreas Stór Gaeilge an iarrthóra
- agus**
- (ii) Beachtas maidir le máistreacht na cruinnúsáide ar na príomhghnéithe (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht) de cheart na Gaeilge.

Dhá ghné i gceist sa Chumas Gaeilge:

Stór Gaeilge agus dul na teanga	Beachtas / Cruinneas na Gaeilge
<ul style="list-style-type: none">• Máistreacht an iarrthóra ar an teanga chun na smaointe a ionramháil• Cumas an iarrthóra chun a smaointe faoin ábhar a scríobh síos go tuisceanach soiléir, gan bunrialacha na teanga a shárú• Fairsingeacht agus saibhreas an fhoclóra• An Chomhréir - struchtúir na n-abairtí	<p>Caighdeán an iarrthóra i gcrúinnláimhseáil ghramadach na Gaeilge:</p> <ul style="list-style-type: none">• Aimsirí na mbriathra• Litriú• Séimhiú• Urú• An Chlaoninsint• Réamhfhocail• Díochlaontaí na n-ainmfhocail

Tá sé fiorthábhachtach idirdhealú a dhéanamh idir mórbhotúin chomhréire agus mionbhotúin ghramadaí agus litrithe.

Cuimhnigh ar an treoir atá ar an scrúdpháipéar:

Ní mór ceangal cinnte leanúnach a bheith ann idir an teideal a roghnaítear agus an t-ábhar a scríobhtar.

Sa chás go scríobhtar ábhar seachtrach nach bhfuil **ad rem** cuirfear as an áireamh an t-ábhar sin. D'fhéadfadh a bheith mar thoradh ar an gcinneadh sin nach sásóidh an iarracht cheapadóireachta na riachtanais ó thaobh fad de, agus dá thoradh sin, go ngearrfar pionós pro-rata ar an ábhar agus ar an nGaeilge.

Nuair nach bhfuil an iarracht ar fad **ad rem**, cuir lúibín cearnach ag tús an phíosa / an ailt nach bhfuil **ad rem** agus lúibín cearnach eile ag deireadh an phíosa / an ailt sin agus scríobh “**níl sé seo ad rem**” sa cholún ar dheis.

CAIGHDEÁN NA GAEILGE SA SCRIPT: Tá sé an-tábhachtach an aicme ó thaobh chumas Ghaeilge an iarrthóra sa cheapadóireacht a choimeád i d'aigne agus tú ag déanamh breithiúnais ar Ghaeilge an iarrthóra sa Chluastuiscint agus sna freagraí ar Pháipéar II - go hiondúil, bíonn coibhneas idir na marcanna.

	Catagóir	Aicme	Raon marcanna
1. Stór Gaeilge 2. Beachtas / Cruinneas na Gaeilge			
<ul style="list-style-type: none"> Fairsingeacht agus Saibhreas atá sármhaith Cruinneas sármhaith (den chuid is mó) 	Sármhaith	Ard	76-80 marc
		Meánach	72-75 marc
		Íseal	68-71 marc
<ul style="list-style-type: none"> Fairsingeacht agus Saibhreas atá an-mhaith Cruinneas an-mhaith (den chuid is mó) 	An-mhaith	Ard	64-67 marc
		Meánach	60-63 marc
		Íseal	56-59 marc
<ul style="list-style-type: none"> Fairsingeacht agus Saibhreas atá maith Cruinneas maith (den chuid is mó) 	Maith	Ard	52-55 marc
		Meánach	48-51 marc
		Íseal	44-47 marc
<ul style="list-style-type: none"> Fairsingeacht agus Saibhreas atá measartha Cruinneas measartha (den chuid is mó) 	Measartha	Ard	40-43 marc
		Meánach	36-39 marc
		Íseal	32-35 marc
<ul style="list-style-type: none"> Fairsingeacht agus Saibhreas atá lag Cruinneas lag (den chuid is mó) 	Lag	Ard	28-31 marc
		Meánach	24-27 marc
		Íseal	20-23 marc
<ul style="list-style-type: none"> Fairsingeacht agus Saibhreas atá an-lag Cruinneas an-lag (den chuid is mó) 	An-lag	Ard	16-19 marc
		Meánach	12-15 marc
		Íseal	8-11 marc
		An-íseal	0-7 marc

Páipéar II (200 marc)

Ceist 1 LÉAMHTHUISCINT (100 marc)

Treoracha do mharcáil na léamhthuisceana

LÉAMHTHUISCINT: A agus B

Tá Ceist 1 – 5 ar cómharc, 7 marc ar gach ceann.

Tá trí mharc ag gabháil le cuid (a).

Tá **dhá** chuid i gceist (b): (i) agus (ii) agus **dhá** mharc ar (b) (i) agus **dhá** mharc ar (b) (ii).

Glacfar le freagraí i bhfocail an iarrthóra nó i bhfocail an tsleachta, de réir mar a éilíonn an cheist.

Maidir le 6 (a) sa dá Léamhthuisceant tá **trí** mharc ag gabháil leis an gceist seo: tabharfar **dhá** mharc ar an gcéad mhír ghramadaí atá ceart agus marc **amháin** ar an gceann eile.

Tá **12** mharc ag gabháil le Ceist 6 (b) sa dá chás. Ní mór d'iarrthóirí Ceist 6 (b) a fhreagairt **ina bhfocail féin**. Tá eolas breise faoi Cheist 6 (b) le fáil sna nótaí thíos ar an dá Léamhthuisceant.

Cuir an marc iomlán do gach focheist sa cholún ar dheis sa fhreagarleabhar.

LÉAMHTHUISCINT A (50 marc)

Scéalta ó na Daonáirimh

1. (a) Cad is daonáireamh ann? Tabhair **dhá** phointe eolais. (Alt 1)
(2 phointe eolais) {3 mharc: 2 mharc + 1 mharc}

An chéad phointe eolais atá ceart = 2 mharc; an dara pointe eolais atá ceart = 1 mharc

- Is é atá i gceist le daonáireamh ná líon na ndaoine sa stát a chomhaireamh go hoifigiúil ar oíche áirithe (pointe amháin eolais) agus eolas cruinn a bhailiú faoi dhálaí sóisialta na ndaoine ag an am sin (an dara pointe eolais).

- (b) (i) Cén fáth a raibh ar Mhuire agus ar Iósaf filleadh ar bhaile a sinsear, Beithil? (Alt 1)
(pointe amháin eolais) {2 mharc}

- (Bhí ar Mhuire agus ar Iósaf filleadh ar bhaile a sinsear, Beithil), chun go n-áireofaí sa daonáireamh ansin iad

- (ii) Tabhair an **dá** chúis a ndearnadh gach aon cheann de na daonáirimh sin. (Alt 1)
(2 chúis) {2 mharc: 1 mharc + 1 mharc}

- Le heolas a bhailiú chun cúrsaí cánach a shocrú agus chun cúraimí an stáit a eagrú

2. (a) Scríobh síos an **dá** rud a rinne na háiritheoirí i ndaonáireamh 1821. (Alt 2)
(2 rud) {3 mharc: 2 mharc + 1 mharc}

An chéad rud atá ceart = 2 mharc; an dara rud atá ceart = 1 mharc

- Chuaigh na háiritheoirí timpeall ó theach go teach (ar fud na tíre)
- Bhreac siad síos ina leabhair nótaí ainm, aois agus gairm bheatha na ndaoine (Tá na sonraí go léir ag teastáil san abairt seo.)

- (b) (i) Luaigh rud **amháin** a thaispeánann go ndearnadh daonáireamh 1841 ar bhealach níos proifisiúnta ná mar a rinneadh na cinn a bhí ann roimhe sin. (Alt 2)
(rud amháin) {2 mharc}

- Ceapadh áiritheoirí speisialta i ngach ceantar sa tír
- Baineadh úsáid den chéad uair as léarscáileanna na Suirbhéireachta Ordanáis (le dúiche gach áiritheora a leagan amach i gceart roimh ré)
- Bhí foirm phriontáilte oifigiúil le líonadh ag gach teaghlach (den chéad uair riamh)

- (ii) Cén t-eolas breise a bailíodh i ndaonáireamh 1841? (Alt 2)
(pointe amháin eolais) {2 mharc}

- Bailíodh eolas breise faoi oideachas na ndaoine
- Bailíodh eolas breise faoi chreideamh reiligiúnach na ndaoine
- Bailíodh eolas breise faoi thithe cónaithe na dteaghlach éagsúil

3. (a) Luaigh **dhá** chúis ar taifid luachmhara iad tuairisceáin na ndaonáireamh éagsúil. (Alt 3)
(2 chúis) {3 mharc: 2 mharc + 1 mharc}

An chéad chúis atá ceart = 2 mharc; an dara cúis atá ceart = 1 mharc

- Is foinsí tábhachtacha eolais faoinár sinsir iad
- Is foinsí tábhachtacha eolais iad faoin saol mar a bhíodh sé sa tír
- Is foinsí tábhachtacha eolais iad faoi na hathruithe a tharla in imeacht na mblianta

- (b) (i) Cén tábhacht a bhaineann le daonáirimh na mblianta 1841 agus 1861? (Alt 3)
(pointe **amháin** eolais) {2 mharc}

- (Tá daonáirimh na mblianta 1841 agus 1861 an-tábhachtach) chun tuiscint a fháil ar na hathruithe móra sóisialta a tharla de bharr an Ghorta Mhóir in Éirinn
- Nuair a chuirtear torthaí an dá dhaonáireamh sin i gcomparáid le chéile, tá sé soiléir gur thit daonra na tíre go tubaisteach sa tréimhse fiche bliain sin

- (ii) Cén fáth nach ndearnadh aon daonáireamh sa bhliain 1921? (Alt 3)
(pointe **amháin** eolais) {2 mharc}

- Bhí réimeas na Breataine in Éirinn ag druidim chun deiridh ag an am
- Bhí Cogadh na Saoirse ar siúl
- Bhí Cogadh na Saoirse ar siúl agus bhí an tír ina cíor thuathail
- Bhí an tír ina cíor thuathail (Caithfead míniú éigin a thabhairt ar ‘an tír ina cíor thuathail’ chun an dá mharc a ghnóthú. Mura bhfuil míniú tugtha, tá an freagra seo easnamhach.)

4. (a) Tabhair **dhá** phointe eolais faoi na náisiúnaigh choigríche in Éirinn. (Alt 4)
(2 phointe eolais) {3 mharc: 2 mharc + 1 mharc}

An chéad phointe eolais atá ceart = 2 mharc; an dara phointe eolais atá ceart = 1 mharc

- Tá níos mó ná leathmhilliún náisiúnach coigríche ag cur fúthu anseo anois
- Is de bhunadh dhá chéad náisiún éagsúil iad
- Is iad na Polannaigh an pobal inimirceach is líonmhaire in Éirinn

- (b) (i) Cad iad na himpleachtaí atá ag an titim sa daonra i gcontaetha áirithe san iarthar agus san iarthuaisceart do sholáthar seirbhísí sna ceantair sin? (Alt 4)
{2 mharc}

- Tá an baol ann go ndúnfar oifigí poist, stáisiúin an Gharda Síochána agus scoileanna sna ceantair sin

- (ii) Tá daonra na hÉireann ag dul in aois. Cén dúshlán a chruthaíonn sé sin don rialtas? (Alt 4)
{2 mharc}

- Beidh ar an rialtas tuilleadh airgid a chaitheamh ar sheirbhísí sláinte agus ar chúram seandaoine amach anseo
(Tá an abairt iomlán ag teastáil anseo, mura bhfuil, tá an freagra easnamhach (2-1))

5. (a) Cén fhianaise atá i ndaonáireamh 2016 go bhfuil borradh faoi gheilleagar na hÉireann arís? Tabhair **dhá** phointe eolais. (Alt 5)
(2 phointe eolais) {3 mharc: 2 mharc + 1 mharc}

An chéad phointe eolais atá ceart = 2 mharc; an dara pointe eolais atá ceart = 1 mharc

- Tá méadú 3.2% ar líon na ndaoine a bhí ag obair an bhliain sin i gcomparáid leis an mbliain 2011
- D'fhág a lán Éireannach an tír nuair a tharla an cúlú eacnamaíochta ach is léir ó dhaonáireamh 2016 go bhfuil go leor acu ag filleadh anois (toisc go bhfuil fostaíocht ar fáil arís)
- Is léir go bhfuil go leor Éireannach ag filleadh anois (toisc go bhfuil fostaíocht ar fáil) (cáiliú ag teastáil anseo mar atá léirithe)

- (b) (i) Cén t-eolas spéisiúil a d'fhoilsigh an Phríomh-Oifig Staidrimh faoin tslí a dtéann daoine chuig a n-ionad oibre? (Alt 5)
(pointe **amháin** eolais) {2 mharc}

- Tá méadú ar an líon oibríthe a bhaineann leas as an iompar poiblí mar mhodh taistil chun na hoibre

- (ii) Cén tábhacht do mhuintir na hÉireann a bhainfidh leis an daonáireamh a bheidh ar siúl i ngach ballstát den Aontas Eorpach sa bhliain 2021? (Alt 5)
(pointe **amháin** eolais) {2 mharc}

- Beimid in ann pobal na tíre seo a chur i gcomparáid le pobail na dtíortha eile san Aontas (agus beidh tuiscint níos fearr againn ar an Aontas Eorpach dá bharr)

6. (a) Aimsigh sampla den bhriathar saor san Aimsir Fháistineach in Alt 4 agus sampla de bhreischéim na haidiachta in Alt 5.
{3 mharc: 2 mharc + 1 mharc}

Tá **trí** mharc ag gabháil leis an gceist seo: tabharfar **dhá** mharc ar an gcéad mhír ghramadaí atá ceart agus marc **amháin** ar an gceann eile.

Sampla den bhriathar saor san Aimsir Fháistineach in Alt 4: go ndúnfar, ndúnfar, dúnfar

Sampla de bhreischéim na haidiachta in Alt 5: (níos) mó, (níos) fearr

- (b) Bunaithe ar an eolas sa sliocht thuas, déan plé, i **d'fhocail féin**, ar **dhá** chúis ar scríobh an t-údar an sliocht seo. (Is leor **60** focal.)
{6 mharc + 6 mharc}

Dhá chúis = 6 mharc + 6 mharc

Cúis 1 a lua = 2 mharc + Plé ar an gcúis (eolas cruinn as an sliocht mar thacú léi) = 4 mharc

Cúis 2 a lua = 2 mharc + Plé ar an gcúis (eolas cruinn as an sliocht mar thacú léi) = 4 mharc

Treoir:

Tá “bunaithe ar an eolas sa sliocht” agus “i d’fhocail féin” luaite sa cheist seo. Dá bharr sin, ní mór do na hiarrthóirí an cheist a fhreagairt ina gcuid focal féin agus ní thabharfar creidiúint ar bith d’eolas nach bhfuil sa sliocht.

(Ní mór Ceist 6 (b) a fhreagairt i d’fhocail féin = an treoir ar leathanach 3 den scrúdpháipéar.)

Samplaí:

- Is léir go bhfuil eolas cuimsitheach á roinnt ag an údar linn faoin stair a bhaineann leis an daonáireamh in Éirinn...
- An tábhacht a bhaineann le daonáirimh do phobail éagsúla ar fud an domhain...an leas a bhaintear as na daonáirimh mar fhoinsí eolais...an tábhacht a bhaineann le comhaireamh daoine mar fhoinsé eolais faoi imeachtaí na tíre agus faoin bpleanáil don todhchaí...
- Cuirtear os ár gcomhair an laghdú tragóideach ar líon na ndaoine in Éirinn ón mbliain míle ocht gcéad daichead a haon go dtí míle ocht gcéad seasca a haon...fuaireamar an t-eolas stairiúil sóisialta seo de bharr an taighde ó na daonáirimh éagsúla...
- Mhúscail daonáireamh a eagraíodh sa bhliain dhá mhíle is a sé déag an t-údar chun a bheith ag machnamh ar thábhacht na ndaonáireamh ag leibhéal náisiúnta...athruithe tagtha ar an tír agus go bhfuil fianaise le feiceáil go soiléir i dtorthaí an daonáirimh...fás agus forbairt ar an ngeilleagar...bánú na tuaithe...an imirce ón tír seo...an laghdú ar chúrsaí fostaíochta ach Éireannaigh ag teacht ar ais chun na tíre seo arís...athrú suntasach ar shlíte taistil a úsáideann daoine chun dul ag obair...
- Spreagadh an t-údar chun an sliocht a scríobh mar bhí suim aige san eolas atá ar fáil sna daonáirimh éagsúla...scéal suimiúil faoi Mhuire agus Iósaf ag taisteal go Beithil chun a bheith páirteach sa daonáireamh...
- Feicimid sa sliocht an bhaint atá ag daonáireamh le hÉirinn agus le tíortha na hEorpa, tuigfidimid nósanna na dtíortha Eorpacha níos fearr nuair a réachtálfar daonáireamh i ngach tír atá mar chuid den Aontas Eorpach sa bhliain 2021...

Nóta: Níl sé i gceist a chur in iúl go bhfuil na freagraí thuasluaite uileghabhálach ná eisiach. Is samplaí de fhreagraí féideartha atá iontu; déanfaidh na scrúdaitheoirí tuillteanas gach freagra a mheas agus bronnfar marcanna ar phointí ábhartha eolais eile a chuirfidh na hiarrthóirí i láthair de réir a bhfiúntais.

$$C1 (2) + P1 (4) =$$

$$C2 (2) + P2 (4) =$$

Ag bun Léamhthuisceant A, léirigh na marcanna mar seo:

$$C 1(A) (50) =$$

LÉAMHTHUISCINT B (50 marc)

2018 – Ceiliúradh ar an Oidhreacht Chultúrtha agus ar an nGaeilge

1. (a) Cén sainmhíniú ar ‘oidhreacht chultúrtha’ a thugtar i ráiteas misin an Choimisiúin Eorpaigh? Tabhair **dhá** phointe eolais. (Alt 1)
(2 phointe eolais) {3 mharc: 2 mharc + 1 mharc}

An chéad phointe eolais atá ceart = 2 mharc; an dara phointe eolais atá ceart = 1 mharc

- Is rud ón am atá caite í a fhágtar le huacht againn (2 mharc) le tabhairt ar aghaidh do na glúine atá le teacht (1 mharc)
- Is rud ón am atá caite í a fhágtar le huacht againn = 2 mharc

- (b) (i) Cén deis a thabharfaidh na himeachtaí speisialta do phobail na dtíortha éagsúla?
(Alt 1)

(deis **amháin**) {2 mharc}

- Tabharfaidh na himeachtaí speisialta deis do phobail na dtíortha éagsúla aitheantas a thabhairt d’oidhreacht chultúrtha a dtíre féin = 2 mharc
- Tabharfaidh na himeachtaí speisialta deis do phobail na dtíortha éagsúla eolas a chur ar éagsúlacht na hoidhreachta chultúrtha san Aontas Eorpach = 2 mharc

- (ii) Cén cúram reachtúil atá ar an gComhairle Oidhreachta in Éirinn? (Alt 1)

(pointe **amháin** eolais) {2 mharc}

- Oidhreacht náisiúnta na hÉireann a chur chun cinn = 2 mharc
- Feasacht ar oidhreacht náisiúnta na hÉireann a mhéadú = 2 mharc
- Feasacht uirthi a mhéadú = 0 marc (gá le cáiliú)

2. (a) Cad is Láithreán Oidhreachta Domhanda ann? (Alt 2)

(2 rud) {3 mharc: 2 mharc + 1 mharc}

An chéad rud atá ceart = 2 mharc; an dara rud atá ceart = 1 mharc

- Is áit é Láithreán Oidhreachta Domhanda a n-aithnítear a luach chultúrtha ar fud an domhain (rud amháin) agus ar gá é a chosaint ar aon damáiste a bhainfí dó (an dara rud)

- (b) (i) Luaigh pointe **amháin** eolais faoi Chnuasach Bhéaloidis Éireann atá i gColáiste na hOllscoile, Baile Átha Cliath. (Alt 2)

(pointe **amháin** eolais) {2 mharc}

- Tá sé ar na bailiúcháin bhéaloidis is mó ar domhan
- Is cnuasach é de litríocht bhéil
- Is cnuasach é de sheanscéalta, d’fhillíocht agus de sheanchas na hÉireann
- Tá cuntas ar fáil ann freisin ar a lán de nósanna traidisiúnta na tíre (atá ag dul i léig nó imithe as faoi seo)

(ii) Scríobh síos pointe **amháin** eolais faoin Ogham. (Alt 2)
(pointe **amháin** eolais) {2 mharc}

- Tá cineál speisialta scríbhneoireachta le feiceáil ar chlocha Oghaim ina lán áiteanna sa tír
- Is cineál speisialta scríbhneoireachta é
- Tá an tOgham le feiceáil ar chlocha (Oghaim)
- Is é an tOgham an leagan is sine de scríbhneoireacht na Gaeilge atá ar fáil
- Is seoda náisiúnta iad na clocha Oghaim
- Tá cuid de na clocha Oghaim ann ón gcúigiú haois
- Tá cuid acu ann ón gcúigiú haois = 1 mharc (gá le cáiliú anseo)

3. (a) Luaigh **dhá** aidhm atá le Bliain na Gaeilge in 2018. (Alt 3)
(2 aidhm) {3 mharc: 2 mharc + 1 mharc} {3 mharc}

An chéad aidhm atá ceart = 2 mharc; an dara haidhm atá ceart = 1 mharc

- Déanfar ceiliúradh ar an méid atá bainte amach ar son na teanga le céad fiche a cúig bliain
- Déanfar ceiliúradh ar an méid atá bainte amach ar son na teanga ó bunaíodh Conradh na Gaeilge in 1893
- Díreofar aird ar thábhacht na Gaeilge mar chuid den oidhreacht náisiúnta
- Díreofar aird ar na dúshláin atá roimh an teanga i saol an lae inniu

(b) (i) Cén fáth a raibh cibear-Ghaeltacht, Trasna na dTonnta, ar bun ar feadh seachtaine i mí Eanáir? (Alt 3)
(pointe **amháin** eolais) {2 mharc}

- Chun cainteoirí Gaeilge sa bhaile agus ar fud an domhain a nascadh le chéile ar an gcóras giolcaireachta = 2 mharc
- Chun cainteoirí Gaeilge sa bhaile a nascadh le chéile ar an gcóras giolcaireachta = 2 mharc
- Chun cainteoirí Gaeilge ar fud an domhain a nascadh le chéile ar an gcóras giolcaireachta = 2 mharc

(ii) Cén t-údar imní atá ann i gcás na Gaeilge? (Alt 3)
(pointe **amháin** eolais) {2 mharc}

- Go bhfuil níos lú daoine ag labhairt na Gaeilge go laethúil anois
- Go bhfuil laghdú ar líon na gcainteoirí dúchais sna Gaeltachtaí
- Déanfar dochar doleigheasta má ligtear an teanga i ndearmad

4. (a) Tabhair **dhá** chúis a raibh an phiobaireacht ag dul i léig in Éirinn sna seascaidí. (Alt 4)
(2 chúis) {3 mharc: 2 mharc + 1 mharc}

An chéad chúis atá ceart = 2 mharc; an dara chúis atá ceart = 1 mharc

- Ní raibh ach fíorbheagán píobairí uilleann sa tír ag an am
- Ní raibh ach cúpla duine ag déanamh na n-uirlisí

(b) (i) Cén fáth ar bunaíodh an eagraíocht Na Píobairí Uilleann sa bhliain 1968? (Alt 4)
{2 mharc}

- Chun ceol na bpíob a athbheochan **agus** chun an phíobaireacht a mhúineadh do ghlúin nua = 2 mharc
- Chun ceol na bpíob a athbheochan = 1 mharc
- Chun an phíobaireacht a mhúineadh do ghlúin nua = 1 mharc

(ii) Cad a léiríonn comhartha aitheantais UNESCO? (Alt 4)
(pointe **amháin** eolais) {2 mharc}

- (Léiríonn an comhartha aitheantais sin) an meas atá ar an gceol sainiúil Éireannach seo sa bhaile agus thar lear = 2 mharc
- An meas atá ar an gceol sainiúil Éireannach seo sa bhaile = 1 mharc
- An meas atá ar an gceol sainiúil Éireannach seo thar lear = 1 mharc

5. (a) Luaigh **dhá** shlí ar féidir leis an athrú aeráide dul i gcion go fisiceach ar an oidhreacht chultúrtha. (Alt 5)
(2 shlí) {3 mharc: 2 mharc + 1 mharc}

An chéad slí atá ceart = 2 mharc; an dara slí atá ceart = 1 mharc

- Déantar dochar cois cósta nuair a éiríonn leibhéal na farraige
- Creimeann an ghaoth agus an bháisteach séadchomharthaí seandálaíochta agus foirgnimh stairiúla

(b) (i) Cén ról a bhíonn ag na teoraithe ar na láithreáin oidhreachta? (Alt 5)
(pointe **amháin** eolais) {2 mharc}

- Bíonn siad ag caint le cuairteoirí faoi stair na láithreán
- Is gné thábhachtach dá ról freisin é an áit a chosaint
- Monatóireacht a dhéanamh ar líon na ndaoine a thugann cuairt ar an láithreán

(ii) Cén toradh fadtéarmach a bhfuil bunaitheoirí Bhliain Eorpach na hOidhreachta Cultúrtha ag súil leis? (Alt 5)
(pointe **amháin** eolais) {2 mharc}

- Go mbeidh tuiscint níos fearr ag na pobail i dtíortha an Aontais ar an tábhacht a bhaineann le caomhnú agus le forbairt a n-oidhreachta cultúrtha do na glúine atá le teacht ina ndiaidh

6. (a) Aimsigh sampla d'ainmfhocal firinsneach sa tuiséal ginideach uatha in Alt 3 **agus** sampla den bhriathar saor san Aimsir Láithreach in Alt 5.
{3 mharc: 2 mharc + 1 mharc}

Tá **trí** mharc ag gabháil leis an gceist seo: tabharfar **dhá** mharc ar an gcéad mhír ghramadaí atá ceart agus marc **amháin** ar an gceann eile.

Sampla d'ainmfhocal firinsneach sa tuiséal ginideach uatha in Alt 3: (i saol an) lae, (i mí) Eanáir, (ar fud an) domhain, (cainteoirí) dúchais

Sampla den bhriathar saor san Aimsir Láithreach in Alt 5: Déantar

- (b) Conas a chuaigh an sliocht seo i bhfeidhm ort? Tabhair **dhá** phointe eolais i **d'fhocail féin**, as an sliocht, mar thacaíocht le do fhreagra. (Is leor **60** focal.)
{2 mharc + 5 mharc + 5 mharc}

Tuairim a léiriú = **2** mharc

Pointe eolais 1 = **5** mharc

Pointe eolais 2 = **5** mharc

Treoir:

Ní mór do na hiarrthóirí an cheist a fhreagairt ina gcuid focal féin agus ní thabharfar creidiúint ar bith d'eolas nach bhfuil sa sliocht.

(Ní mór Ceist 6 (b) a fhreagairt i d'fhocail féin = an treoir ar leathanach 3 den scrúdpháipéar.)

Samplaí:

- Chuir sé mé ag machnamh ar an oidhreacht chultúrtha agus ar thábhacht na hoidhreachta cultúrtha...teachtaireachtaí/ábhar machnaimh sa sliocht...
- Mhúscaíl sé mo spéis i mBliain Eorpach na hOidhreachta Cultúrtha...
- An oidhreacht chultúrtha in Éirinn...An Chomhairle Oidhreachta...
- Thug sé léargas dom ar an mbaol atá ann don oidhreacht chultúrtha...
- Chuir sé ar mo shúile dom cé chomh saibhir is atá an oidhreacht chultúrtha anseo in Éirinn...
- An Ghaeilge agus Bliain na Gaeilge 2018...
- Mo chion féin a dhéanamh in 2018 ar son na hoidhreachta cultúrtha agus ar son na Gaeilge...

Nóta: Níl sé i gceist a chur in iúl go bhfuil na freagraí thuasluaite uileghabhálach ná eisiach. Is samplaí de fhreagraí féideartha atá iontu; déanfaidh na scrúdaitheoirí tuillteanas gach freagra a mheas agus bronnfar marcanna ar phointí ábhartha eolais eile a chuirfidh na hiarrthóirí i láthair de réir a bhfiúntais.

Tuairim = **2** mharc

Pointe eolais 1 = **5** mharc

Pointe eolais 2 = **5** mharc

Ceist 6 (b) (12) =

Ag bun Léamhthuiscint B, léirigh na marcanna mar seo:

C 1(B) (50) =

Suimigh na hiomláin anois:

Ceist 1(A) (50) =

Ceist 1(B) (50) =

Iomlán (100) =

Ceist 2 PRÓS (30 marc)

– PRÓS AINMNITHE nó PRÓS ROGHNACH – (30 marc)

Nóta: I gcás na gceisteanna 2 (Prós), 3 (Filíocht), agus 4 (Litríocht Bhreise) beidh 5 marc le bronnadh i ngach cás ar chaighdeán na Gaeilge. Sa Phrós mar sin 25 ar Eolas agus 5 ar Ghaeilge; san Fhilíocht 25 ar Eolas agus 5 ar Ghaeilge; sa Litríocht Bhreise 35 ar Eolas agus 5 ar Ghaeilge.

Nóta: Níl na nótaí tacaíochta seo uileghabhálach ná críochnúil agus bronnfar marcanna ar phointí ábhartha eolais eile a chuirfidh na hiarrthóirí i láthair de réir a bhfiúntais.

Freagair Ceist 2A (Prós Ainmnithe) nó Ceist 2B (Prós Roghnach).

2A. Prós Ainmnithe

Freagair an cheist thíos ar an scannán *Cáca Milis* nó ar an dráma *An Lasair Choille*.

Cáca Milis

“Is duine faoi mhíchumas é Paul sa scannán *Cáca Milis*, ach ní thuilleann sé mórán trua dá chás ón lucht féachana.” Déan plé ar an ráiteas sin.

Eolas = 25 marc

nó

An Lasair Choille

“Tá léiriú sa dráma *An Lasair Choille* ar an gcineál duine é Micil, an cláiríneach, agus ar an tionchar a bhíonn aige ar Shéamas.” Déan plé ar an ráiteas sin.

Eolas = 25 marc

Catagóir	Eolas	(25 marc)	Gaeilge	(5 mharc)
Sármhaith	Plé an-chuimsitheach ar an ráiteas Tuiscint an-shoiléir ar an téacs léirithe sna pointí eolais Tagairtí sármhaithe, sárthéagartha don téacs Smaointe forbartha go sármhaith	22-25	Sárchumas maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	5
An-mhaith	Plé cuimsitheach ar an ráiteas Tuiscint shoiléir léirithe sna pointí eolais Tagairtí an-mhaithe, an-téagartha don téacs Smaointe forbartha go han-mhaith	18-21	Cumas an-mhaith maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	4
Maith	Achoimre ar imeachtaí an téacs Insint lom ar phríomhghnéithe an téacs sna pointí eolais	14-17	Cumas maith maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	3
Measartha	Iarracht ar achoimre Eolas bearnach nó míchruinn nó lochdach	10-13	Cumas measartha maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	2
Lag/An-lag	Eolas an-bhearnach, an-míchruinn agus an-lochtach	0-9	Cumas lag/an-lag maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	1

Nótaí Tacaíochta

Cáca Milis

“Is duine faoi mhíchumas é Paul sa scannán *Cáca Milis*, ach ní thuilleann sé mórán trua dá chás ón lucht féachana.” Déan plé ar an ráiteas sin.

Nóta: Is féidir leis an iarrthóir aontú nó easaontú leis an ráiteas.

- Ag tús an scannáin, feicimid Paul ag déanamh a bhealaigh chuig an traein agus ag dul ar bord...fear dall, spéaclaí dubha á gcaitheamh aige...maide siúil bán á iompar aige...
- Tagann Paul isteach sa charráiste...luascann sé an maide timpeall ag bualadh i gcoinne na suíochán...suíocháin atá folamh ach leanann sé leis...is léir go bhfuil saothar anála air...stopann sé taobh le Catherine...caitheann sé a mhála go ciotach suas ar an ráille, agus ba bheag nár bhuail sé Catherine agus an maide á chur i leataobh aige...nuair a ardaíonn sise a mhála donn ón urlár, tuigeann sé go bhfuil duine os a chomhair...nuair a shuíonn sé os comhair Catherine, mothaíonn Catherine go bhfuil sé ag brú isteach uirthi, ag cur isteach ar a spás pearsanta...
- An caidreamh idir Paul agus Catherine...Paul ag caint gan stad...Catherine ag léamh, nó ag iarraidh scéal grá a léamh, leanann sé leis ag caint...saoire an tsamhraidh...aimsir na Fraince...
- Iarrann sé ar Catherine caife a fháil dó mar tá sé ródheacair air a bheith ag siúl ar an traein...tugann sí neamhaird air...
- Paul ag maíomh as féin...scéal an asma...an t-asma chomh holc sin go ndearnadh clár raidió faoi...an-chainteoir ba ea é ar an gclár...
- An comhrá idir an bheirt acu faoi na radhairc taobh amuigh den fhuinneog...an cuan, an loch, na báid...
- Paul ag ithe agus ag ól...ní chabhraíonn Catherine leis na málaí siúcra a oscailt...scaipeann sé an siúcra ar fud na háite...slogann sé an caife siar go glórach...brúnn sé an iomarca cáca isteach ina bhéal...tá déistin ar Catherine agus í ag féachaint air...scéal na péiste ina cháca...
- Lorgaíonn Paul an t-análóir...tagann taom asma air...tá an t-análóir uaidh ach bogann Catherine é uaidh...imíonn Catherine agus feicimid lámh Paul ag titim...
- **Tá trua agam dó...**tá sé dall agus tá sé deacair air a bhealach a dhéanamh tríd an traein...tá sé dian air an tae agus an siúcra a láimhseáil agus ní chabhraíonn aon duine leis...tá an lá ante, agus tá an t-asma ag cur as dó...é ag maíomh as rudaí atá tábhachtach dó ina shaol féin...
- **Níl trua agam dó...**tá sé drochbhéasach...itheann sé róthapa...cuireann sé isteach ar Catherine cé go bhfuil a fhios aige go bhfuil sí ag léamh...tá sé ag maíomh as chomh maith is a bhí sé ar an gclár raidió agus as an eolas atá aige ar bhealach na traenach...

Eolas (25) =

Gaeilge (5) =

Lasair Choille

“Tá léiriú sa dráma *Lasair Choille* ar an gineál duine é Micil, an cláiríneach, agus ar an tionchar a bhíonn aige ar Shéamas.” Déan an ráiteas sin a phlé.

- Is cláiríneach é an seanfhear Micil atá ag brath ar an bhfear óg Séamas...míchumas intinne de shaghas éigin ar Shéamas agus tá sé ag brath ar Mhicil a chuid smaointeoireachta a dhéanamh dó...coinníonn Micil smacht docht ar Shéamas...labhraíonn sé go dímheasúil leis...níl sé ag tabhairt saoirse dó...
- Ag tús an dráma, tá Micil sa leaba i seomra amháin, tá Séamas sa chistin ag caint le Binncheol, an lasair choille atá faoi choimeád aige i gcás...bíonn Micil ag tabhairt amach do Shéamas...ní bhíonn Micil ábalta codladh a fháil nuair a bhíonn Séamas ag labhairt leis an éan...
- Tosaíonn siad ar an airgead a chomhaireamh...titeann Micil as an leaba, ardaíonn Séamas isteach arís é ach is léir do Mhicil go bhfuil rud éigin ar aigne Shéamais...‘céard tá ag gabháil trí do cheann cipín anois?’ a fhiafraíonn sé go drochmheasúil de...
- Tosaíonn Séamas ag caint ar imeacht go Sasana...faightear léargas ar dhearcadh Mhicil i leith Shéamais...‘céard a dhéanfása i Sasana?’...‘níl éirim sciortáin ionat,’ arsa Micil...ba mhaith le Séamas rud éigin a dhéanamh ar a chonlán féin...is léir go bhfuil smacht iomlán ag Micil ar Shéamas...déanann Micil tagairt do ‘na fits’ a bhuaileann Séamas agus don ‘easpa meabhrach’ a bhíonn air...éiríonn Micil mífhoighneach nuair a bhíonn sé deacair ar Shéamas an clúdach ceart a aimsiú don scilléad...
- Cuairt Mhíoda...creideann Séamas a scéal láithreach...iníon Iarla Chonnacht, í ag teitheadh ón saol cúng sa Teach Mór agus í timpeallaithe ag seandaoine ach í ag iarraidh saol nua i Sasana...Micil in amhras fúithi...meallann sí Séamas lena cuid cainte...‘seo é do sheans. Tá an bheirt againn sáinnithe i ngéibheann ar nós an lasair choille sin,’ arsa Míoda...tá an chuma ar an scéal go n-imeodh Séamas le Míoda...titeann Micil as an leaba...Micil ag iarraidh Séamas a mhealladh chun fanacht leis...‘beidh an domhan mór ag faire ort...cuireann an ruidín is lú trína chéile thú,’ arsa Micil...bagraíonn Micil air nach ligfear isteach sa teach arís é má imíonn sé...‘caillfear i dTeach na mBocht mé,’ arsa Micil...ansin geallann Micil an teach is an talamh dó ar ball...
- Tagann athair Mhíoda...ní raibh ina scéal ach bréaga...iníon tincéara í a bhí ag lorg déirce ó mhaidin...tuigeann Séamas fírinne an scéil...cé go ndearna sí amadán de, d’oscail sí a shúile dó...‘tá mise faoi smacht agatsa,’ arsa Séamas...scaoileann Séamas an t-éan saor...
- Ag deireadh an dráma, labhraíonn Micil agus fiafraíonn sé de Shéamas...‘Bhfuil tú ag imeacht a Shéamais, nó ar athraigh tú t’intinn?’...‘ní bheadh a fhios agat céard a tharlódh fós,’ arsa Séamas...

Eolas (25) =

Gaeilge (5) =

2B. Prós Roghnach

Níl cead aon ábhar a bhaineann le Prós Ainmnithe a úsáid i bhfreagra ar an bPrós Roghnach.

Freagair an cheist thíos ar an scannán roghnach **nó** ar an dráma roghnach.

Maidir leis an **scannán roghnach** a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa, roghnaigh an príomhcharachtar (an phríomhphearsa) sa scannán sin. Déan plé ar an léargas a thugtar dúinn ar thréithe agus ar iompar an duine sin ó thús deireadh an scannáin.

Ní mór teideal an scannáin sin, mar aon le hainm an scríbhneora, a scríobh síos go cruinn.

(30 marc)

nó

Maidir leis an **dráma roghnach** a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa, roghnaigh an príomhcharachtar (an phríomhphearsa) sa dráma sin. Déan plé ar an léargas a thugtar dúinn ar thréithe agus ar iompar an duine sin ó thús deireadh an dráma.

Ní mór teideal an dráma sin, mar aon le hainm an scríbhneora, a scríobh síos go cruinn.

(30 marc)

Treoir: An príomhcharachtar (an phríomhphearsa) a ainmniú agus plé cuimsitheach a dhéanamh ar thréithe agus ar iompar an duine sin mar a léirítear sa téacs iad.

Catagóir	Eolas	(25 marc)	Gaeilge	(5 mharc)
Sármhaith	Plé an-chuimsitheach ar an ráiteas Tuiscint an-shoiléir ar an téacs léirithe sna pointí eolais Tagairtí sármhaithe, sárthéagartha don téacs Smaointe forbartha go sármhaith	22-25	Sárchumas maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	5
An-mhaith	Plé cuimsitheach ar an ráiteas Tuiscint shoiléir ar an téacs léirithe sna pointí eolais Tagairtí an-mhaithe, an-téagartha don téacs Smaointe forbartha go han-mhaith	18-21	Cumas an-mhaith maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	4
Maith	Achoimre ar imeachtaí an téacs Insint lom ar phríomhghnéithe an téacs sna pointí eolais	14-17	Cumas maith maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	3
Measartha	Iarracht ar achoimre Eolas bearnach nó míchruinn nó lochtach	10-13	Cumas measartha maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	2
Lag/An-lag	Eolas an-bhearnach, an-mhíchruinn agus an-lochtach	0-9	Cumas lag/an-lag maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	1

Nóta: Caithfidh an Scrúdaitheoir an marc as 25 (Eolas) agus as 5 (Gaeilge) a thaispeáint go soiléir sa fhreagarleabhar.

Ceist 3 **FILÍOCHT (30 marc)**

– FILÍOCHT AINMNITHE nó FILÍOCHT ROGHNACH – (30 marc)
--

Freagair Ceist 3A (Filíocht Ainmnithe) *nó* Ceist 3B (Filíocht Roghnach).

3A. Filíocht Ainmnithe

- (i) “Tá brón agus bród an spailpín le feiceáil go soiléir sa dán *An Spailpín Fánach*.”
É sin a phlé. **Eolas = 13 mharc**

Treoir: Ní mór don iarrthóir an ráiteas seo a phlé ag tagairt don dá mhothúchán, brón agus bród, mar a léirítear iad sa dán agus tagairtí cruinne do théacs an dáin mar thacaíocht leis an eolas ar an dá mhothúchán. Ní gá go mbeadh an plé ar an dá mhothúchán ar comhfhad.

Catagóir	Cur síos (13 mharc)	Marcanna
Sármhaith	Plé sármhaith ar an dá mhothúchán mar aon le tagairtí cruinne, ábhartha don dán	12-13
An-mhaith	Plé an-mhaith ar an dá mhothúchán mar aon le tagairtí cruinne, ábhartha don dán	10-11
Maith	Plé maith ar an dá mhothúchán mar aon le tagairtí cruinne, ábhartha don dán	8-9
Measartha	Eolas bearnach nó míchruinn nó lochtach	6-7
Lag/An-lag	Eolas an-bhearnach, an-mhíchruinn agus an-lochtach	0-5

Brón:

- A shaol go hainnis agus é brónach faoi dhroch-chás na tíre...
- Na hÉireannaigh ag fulaingt agus na Sasanaigh i réim...
- Na Péindlíthe i bhfeidhm agus na Gaeil caite amach óna dtailte...an file ag dul ó áit go háit ag lorg oibre ó na tiarnaí talún...é ag fanacht ina shuí taobh le balla...
- An téarma maslach ‘spailpín’ agus a fhuath don ainm sin...
- An saol crua a d’fhulaing sé mar oibrí feirme, é tinn go minic agus é ag siúl go luath ar maidin sa bháisteach...
- Ní raibh meas dá laghad ag na huaisle air...
- Ní raibh stádas ar bith aige níos mó...

Bród:

- Réidh seasamh suas agus a shaol féin a athrú agus dul ag troid in aghaidh na nGall leis na hÉireannaigh Aontaithe...bród air seasamh lena thír féin...
- Tinn tuirseach dá shaol mar spailpín...goilleann an náire go mór air...caitear go dona leis mar spailpín...
- Socrú déanta aige an saol sin a fhágáil ina dhiaidh toisc an bród atá air as féin...an tírghrá go dlúth ann...
- Beidh sé armtha, glacfaidh sé páirt san Éirí Amach...bródúil as an obair sin a dhéanamh...
- Bródúil as féin agus as a chuid Éireannachais...ní raibh sé sásta cur suas leis an éagóir a thuilleadh...

- (ii) Conas a chuaigh an dán seo i bhfeidhm ort? (Is leor pointe **amháin** eolais as an dán mar thacaíocht le do fhreagra.) **Eolas = 5 mharc**

Mar a chuaigh an dán seo i bhfeidhm ort = **1 mharc**
 Pointe **amháin** eolais = **4 mharc**

Catagóir	Marc as 4
Sármhaith	4
An-mhaith	3
Maith	2
Measartha	1
Lag/An-lag	0

Treoir: **Mar a chuaigh an dán seo i bhfeidhm ort:** tuairim phearsanta an iarrthóra atá á lorg sa mhír seo: thaitin/níor thaitin an dán liom...mhúscail an dán fearg/trua ionam...bhí bá agam leis an bhfile/trua agam don fhile...

Mar phointe eolais, ní mór don iarrthóir míniú a thabhairt ar an tuairim sin i gcomhthéacs an dáin.

Samplaí: Mhóthaigh mé trua/brón don spailpín bocht mar bhí saol cruá á chaitheamh aige...thug an dán seo tuiscint níos fearr dom ar stair na hÉireann agus ar chás na spailpíní san ochtú haois déag...an chodarsnacht idir a shaol mar atá agus an saol a bheidh aige...

- (iii) Cén mheadaracht atá sa dán seo? Scríobh pointe **amháin** eolais faoin mheadaracht seo agus léirigh do fhreagra le sampla cruinn ón dán. **Eolas = 7 marc**

An mheadaracht a ainmniú = **2 mharc**

An mheadaracht: amhrán **nó** bunaithe ar mheadaracht an amhráin **nó** véarsaíocht aiceanta **nó** ré-aithris ar Ochtfhoelach

Pointe **amháin** eolais = **3 mharc**

(Líon áirithe béimeanna sna línte éagsúla...trí bhéim nó ceithre bhéim sna línte...uaim...comhfhuaimeanna...)

Sampla cruinn = **2 mharc**

Nóta: Ainm na mheadarachta mícheart **nó** gan aon mheadaracht ainmnithe, bronn 0 ar an bhfreagra.

Sampla cruinn gan aon phointe eolais leis, bronn 0 ar an sampla.

Nóta: Caithfidh an Scrúdaitheoir an marc as 25 (Eolas) **agus** as 5 (Gaeilge) a thaispeáint go soiléir sa fhreagarleabhar.

Gaeilge	(5 mharc)
Sárchumas maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	5
Cumas an-mhaith maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	4
Cumas maith maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	3
Cumas measartha maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	2
Cumas lag/an-lag maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	1

Eolas (25) =

Gaeilge (5) =

3B. Filíocht Roghnach

Níl cead aon ábhar a bhaineann le Filíocht Ainmnithe a úsáid i bhfreagra ar an bhFilíocht Roghnach.

- (i) Maidir le **dán seanaimseartha roghnach** (dán a cumadh sa tréimhse **roimh** 1850) a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa, scríobh síos príomhthéama an dáin. Déan plé ar an léiriú a thugtar ar an bpríomhthéama sin ó thús deireadh an dáin.

Eolas = 13 mharc

Príomhthéama = **2 mharc**

Plé ar an léiriú a thugtar ar an bpríomhthéama sin ó thús deireadh an dáin = **11 mharc**

Catagóir	Marc as 11
Sármhaith	10-11
An-mhaith	8-9
Maith	6-7
Measartha	4-5
Lag/An-lag	0-3

- (ii) Conas a chuaigh an dán seo i bhfeidhm ort? (Is leor pointe **amháin** eolais as an dán mar thacaíocht le do fhreagra.)

Eolas = 5 mharc

Mar a chuaigh an dán seo i bhfeidhm ort = **1 mharc**

Pointe **amháin** eolais = **4 mharc**

Catagóir	Marc as 4
Sármhaith	4
An-mhaith	3
Maith	2
Measartha	1
Lag/An-lag	0

Treoir: Mar a chuaigh an dán seo i bhfeidhm ort: tuairim phearsanta an iarrthóra atá á lorg sa mhír seo...thaitin/níor thaitin an dán liom...mhúscail an dán...

Mar phointe eolais, ní mór don iarrthóir míniú a thabhairt ar an tuairim sin i gcomhthéacs an dáin.

- (iii) Scríobh síos an teicníc fhileata is mó a thaitníonn leat sa dán. Scríobh **dhá** phointe eolais faoin teicníc sin.

Eolas = 7 marc

An teicníc fhileata a lua = **1 mharc**

Dhá phointe eolais = **3 mharc + 3 mharc = 6 mharc**

Pointe eolais 1 = **3 mharc**

Pointe eolais 2 = **3 mharc**

Nóta: Caithfidh an Scrúdaitheoir an marc as 25 (Eolas) agus as 5 (Gaeilge) a thaispeáint go soiléir sa fhreagarleabhar.

Gaeilge	(5 mharc)
Sárchumas maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	5
Cumas an-mhaith maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	4
Cumas maith maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	3
Cumas measartha maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	2
Cumas lag/an-lag maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	1

Eolas (25) =

Gaeilge (5) =

Ceist 4 LITRÍOCHT BHREISE (40 marc)

Freagair do rogha ceann **amháin** as Ceist 4 (A, B, C, D, E nó F) thíos.

Treoracha: Iarrtar ar na hiarrthóirí plé a dhéanamh ar an ráiteas agus eolas/tuairimí a léiriú sa fhreagra agus úsáid a bhaint as samplaí cruinne, téagartha ón téacs. Déantar an freagra a mheas mar aonad agus an t-eolas a mharcáil as 35 marc agus an Ghaeilge san iarracht a mheas as 5 marc. Ní mór don scrúdaitheoir an mionbhriseadh marcanna seo a léiriú sa fhreagarleabhar.

Catagóir	Eolas (35 marc)		Gaeilge (5 mharc)	
Sármhaith	Plé an-chuimsitheach ar an ráiteas Tuiscint an-shoiléir ar an téacs léirithe sna pointí eolais Tagairtí sármhaithe, sárthéagartha don téacs Smaointe forbartha go sármhaith	30-35	Sárchumas maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	5
An-mhaith	Plé cuimsitheach ar an ráiteas Tuiscint soiléir ar an téacs léirithe sna pointí eolais Tagairtí an-mhaithe agus an- téagartha don téacs Smaointe forbartha go han-mhaith	25-29	Cumas an-mhaith maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	4
Maith	Achoimre ar imeachtaí an téacs Insint lom ar phríomhghnéithe an téacs sna pointí eolais	20-24	Cumas maith maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	3
Measartha	Iarracht ar achoimre Eolas bearnach nó míchruinn nó lochtach	14-19	Cumas measartha maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	2
Lag/An-lag	Eolas an-bhearnach, an-míchruinn agus an-lochtach	0-13	Cumas lag/an-lag maidir leis na príomhghnéithe de cheart na teanga (gramadach, comhréir, struchtúr, deilbhíocht)	1

Eolas (35) =
Gaeilge (5) =

4A. An Triail

“Tugtar léargas sa dráma *An Triail* ar an gcaoi chruálach mhíthrócaireach ar caitheadh le máthair neamhphósta in Éirinn sna seascaidí.”

Déan plé ar an ráiteas sin.

Treoir: Plé a dhéanamh ar chás Mháire...í torrach ach gan a bheith pósta...mar a chaith na carachtair (na pearsana) eile sa dráma léi...

Treoir: Carachtar (pearsa) **amháin** luaite agus pléite, tá an freagra easnamhach. Déan an freagra a mharcáil mar seo a leanas:

Eolas (35-10) (25) =

Gaeilge (5) =

4B. A Thig Ná Tit Orm

“Sa dírbheathaisnéis *A Thig Ná Tit Orm*, tugann Maidhc Dainín cuntas spéisiúil dúinn ar na daoine ina theaghlach agus sa phobal timpeall air.”

Déan plé ar an ráiteas sin.

Treoir: Plé a dhéanamh ar bheirt, ar a laghad, de na daoine i dteaghlach Mhaidhc nó sa phobal timpeall air...

Treoir: Carachtar (pearsa) **amháin** luaite agus pléite, tá an freagra easnamhach. Déan an freagra a mharcáil mar seo a leanas:

Eolas (35-10) (25) =

Gaeilge (5) =

4C. Tóraíocht Dhiarmada agus Ghráinne

“Tugtar léiriú éifeachtach dúinn ar an bpáirt thábhachtach a bhí ag na carachtair (na pearsana) Aonghus an Bhrogha agus Muadhán sa *Tóraíocht*.”

Déan plé ar an ráiteas sin.

Treoir: Plé cuimsitheach ar Aonghus an Bhrogha agus ar Mhuadhán agus léiriú ar a dtábhacht.

Treoir: Duine amháin den bheirt pléite, tá an freagra easnamhach. Déan an freagra a mharcáil mar seo a leanas:

Eolas (35-10) (25) =

Gaeilge (5) =

4D. Gafa

“Tá an t-amhras agus an míshuaimhneas le brath go minic sa chaidreamh idir na carachtair (na pearsana) éagsúla sa sliocht as an úrscéal *Gafa*.”

Déan plé ar an ráiteas sin.

Treoir: Plé cuimsitheach a dhéanamh ar an amhras agus ar an míshuaimhneas sa chaidreamh idir na carachtair (na pearsana) éagsúla i bhfianaise na n-imeachtaí sa sliocht as an úrscéal.

4E. Canary Wharf

“Is duine amhrasach míshásta é Ultan sa scéal *Saineolaí Teicneolaí*.”

Déan plé ar an ráiteas sin.

Treoir: Plé a dhéanamh ar Ultan mar dhuine amhrasach míshásta sa scéal agus é léirithe le samplaí cruinne, téagartha ón scéal.

4F. Dánta Breise – A Chlann

Freagair (i), (ii) agus (iii) thíos.

- (i) “Déan plé ar an gcaoi a léirítear grá na máthar dá clann agus an inní atá uirthi fúthu sa dán *A Chlann*. **Eolas = 19 marc**

Treoir: Plé ar an léiriú a thugtar ar ghrá agus ar inní na máthar mar aon le tagairtí cruinne téagartha do théacs an dáin atá ag teastáil anseo. Ba cheart go mbeadh sé ar chumas na n-iarrthóirí roinnt de na teicnící fileata a lua agus iad ag freagairt na ceiste...codarsnacht, íomhánna, saorvéarsaíocht, rithim na paidreoireachta, caint dhíreach, an modh coinníollach, mothúcháin, friotal...

Catagóir	Eolas	(19 marc)
Sármhaith	Plé an-chuimsitheach ar an ráiteas Tuiscint an-shoiléir ar an dán léirithe sna pointí eolais Tagairtí sármhaithe, sárthéagartha don dán Smaointe forbartha go sármhaith	17-19
An-mhaith	Plé cuimsitheach ar an ráiteas Tuiscint shoiléir ar an dán léirithe sna pointí eolais Tagairtí an-mhaithe agus an-téagartha don dán Smaointe forbartha go han-mhaith	14-16
Maith	Achoimre ar imeachtaí an dáin Insint lom ar phríomhghnéithe an dáin sna pointí eolais	11-13
Measartha	Iarracht ar achoimre Eolas bearnach nó míchruinn nó lochtach	8-10
Lag/An-lag	Eolas an-bhearnach, an-míchruinn agus an-lochtach	0-7

Grá agus inní na máthar:

- Mar chomhartha ar an ngrá atá ag an máthair dá clann, deir sí go ndéanfaidh sí a dícheall iad a chosaint ar dheacrachtaí an tsaol...grá oscailte, cosantach, neamhleithscéalach...grá máthartha as cuimse...
- Is aingeal coimhdeachta í ag iarraidh a páistí a choimeád slán...
- Ba mhaith léi an saol a dhéanamh éasca dóibh...í sásta íobairtí a dhéanamh ar a son...í ag guí nach mbeidh constaicí rompu...sléibhte míne rompu...
- Grá dochloíte na máthar...ba mhaith léi iad a chosaint ar dhrochmhianta daoine agus ar fhearg Dé...
- Bheadh sí sásta maithiúnas a thabhairt dóibh ina gcuid drochghníomhartha agus iad a chosaint ar phian...an-inní uirthi maidir lena bhfuil i ndán dá clann amach anseo...
- Glacfaidh sí go toilteanach leis na cinntí a dhéanfaidh a páistí...tabharfaidh sí a beannacht dóibh...
- Í inníoch toisc go bhfuil a ról i dtógáil a clainne críochnaithe agus nach bhfuil fágtha aici ach cuimhní ceanúla...déanfaidh siad a roghanna féin neamhspleách ar a máthair...í inníoch mar ní féidir léi beart fóna a dhéanamh maidir le todhchaí a páistí...ní féidir léi ach guí ar a son...

(ii) A bhfuil i gceist leis na línte seo a mhíniú:

Ní liomsa bhúr mbrionglóidí ná bhur mbealaí,
Ná ní liom bhúr smaointe ná bhúr ndearcadh!
Níl baint agam le rogha bhúr gcroí -

Míniú = 7 marc

Catagóir	Marc as 7
Sármhaith	6-7
An-mhaith	5
Maith	4
Measartha	3
Lag/An-lag	0-2

Sampla:

Níl seilbh ag an máthair ar aislingí ná ar fhíseanna a páistí...níl aon bhaint aici lena stíleanna beatha...a dtuairimí neamhspleácha féin acu ar an saol...ní dhéanfaidh an mháthair cinneadh dóibh maidir le cúrsaí an tsaol sa todhchaí...

(iii) An teideal oiriúnach ar an dán é, *A Chlann*, dar leat? Tabhair **dhá** fháth le do fhreagra.

Eolas = 9 marc

Sea/Ní hea = **1** mharc

Fáth 1 = **4** mharc

Fáth 2 = **4** mharc

Catagóir	Marc as 4
Sármhaith	4
An-mhaith	3
Maith	2
Measartha	1
Lag/An-lag	0

Samplaí:

Tá an file ag caint go díreach, go grámhar, go macánta is go neamhbhalbh lena clann...gan aon idirghabhálaí ann...teachtaireacht oscailte aici dóibh...cosúil le litir nó le paidir nó le liodán...mianta na máthar...An Tuiseal Gairmeach...amhail is dá bhfuil sí ag rá leo glacadh lena grá/lena beannachtaí...ag tabhairt óráide...ag fógairt dóibh go pearsanta gan dearmad a dhéanamh uirthi...dianmhothú na máthar sa teideal agus í ag díriú a cuid cainte ar a páistí...tiomnaíonn sí an dán dá clann...is óid é an dán seo...

Ní mór don Scrúdaitheoir an marc ar Eolas as 35 marc mar aon le marc ar Ghaeilge as 5 mharc a thaispeáint sa fhreagarleabhar.

Eolas (35) =

Gaeilge (5) =

Socruithe Réasúnta agus Scéim Mharcála Mhodhnaithe

Cuirtear **Scéim Mharcála Mhodhnaithe (SMM)** i bhfeidhm ar an obair a chuireann iarrthóirí isteach ar deonaíodh ceann amháin nó níos mó de na socruithe seo a leanas dóibh:

- Úsáid gléas taifeadta
- Úsáid próiseálaí focal
- Úsáid scríobhaí
- Tarscaoileadh maidir le litriú agus gnéithe áirithe den ghramadach

Nuair a dheonaítear an Scéim Mharcála Mhodhnaithe d'iarrthóir ar bith, beidh a (h)uimhir scrúduithe luaite ar na leatháin mharcála agus réiltín (*) taobh leis an scrúduimhir.

Déantar **an t-ábhar** sna freagraí ar fad a mheasúnú de réir na gnáthscéime marcála.

Déantar **measúnú ar Chruinneas Gaeilge** na n-iarrthóirí sin a mbaineann an Scéim Mharcála Mhodhnaithe leo as a máistreacht ar chruinnúsáid ghnéithe ainmnithe den ghramadach. Ní chuirtear botúin litrithe san áireamh.

Litriú:

Ní chuirtear litriú san áireamh agus measánú á dhéanamh ar chaighdeán Gaeilge an iarrthóra. I gcás earráidí litrithe, ní chuirfear línte dearga faoi dhrochlitriú in aon áit sa script - Cluastuiscint, Ceapadóireacht, Léamhthuiscint ná sna freagraí litríochta.

Cruinneas na Gaeilge:

Maidir le **Gaeilge**, gearrfar pionós ar **bhotúin mhóra chomhréire** a chuireann struchtúr na teanga as riocht. Caithfear na gnéithe ainmnithe seo a leanas a chur san áireamh agus marc á bhronnadh ar an iarracht: Comhréir chruinn, Cruinnúsáid na Copaile; Cruinnúsáid aimsirí na mbriathra; Cruinnúsáid na réamhfocal...

Ní chuirtear na gnéithe seo a leanas den ghramadach san áireamh agus measánú á dhéanamh ar chaighdeán Gaeilge an iarrthóra: úsáid an úraithe; úsáid an tséimhithe; aontú ainmfhocal is aidiachtaí...

Cuirtear **An Scéim Mharcála Mhodhnaithe (SMM)** i bhfeidhm sa mheasúnú ar Ghaeilge sna ranna seo a leanas:

- An Chluastuiscint: Gaeilge (0 - 3 mharc)
- Páipéar 1: An Cheapadóireacht – An Cumas Gaeilge (80 marc)
- Páipéar 2: Ceist 2: Prós Ainmnithe / Roghnach – An Ghaeilge (5 mharc)
- Páipéar 2: Ceist 3: Filíocht Ainmnithe / Roghnach – An Ghaeilge (5 mharc)
- Páipéar 2: Ceist 4: Litríocht Bhreise – An Ghaeilge (5 mharc)

Ní mór don scrúdaitheoir **“SMM i bhfeidhm-scrúd.”** a scríobh ar chlúdaigh na bhfreagarleabhar nuair a chuirtear an Scéim Mharcála Mhodhnaithe i bhfeidhm.

Leathanach Bán

Leathanach Bán

